

шляху пераходу ад салідарнай пэнсійнай сістэмы да сістэмы індывідуальных пэнсійных рахункаў.

Ува ўладных колах краіны вядуцца актыўныя размовы пра павышэнне ўзросту выхода на пэнсію для мужчын да 65, а для жанчын — да 60 гадоў. Гэты ў цэлым неабходны захад у сённяшніх умовах можа прывесць толькі да таго, што значная частка мужчынскага насельніцтва краіны будзе ледзьве дажываць да пэнсіі. Апроч таго, такі захад быў бы надзвычай непапулярным і можа расхістаць існуючую (ці будучую) палітычную сістэму.

Такім чынам, адкладванне рэформы пэнсійнага забеспячэння пагражае:

- захаваннем сацыяльна несправядлівай сітуацыі, калі пэнсійныя сродкі большай часткі «звычайных» пэнсіянэраў пераразмяркоўваюцца на карысць розных прывілеяваных групаў пэнсіянэраў;
- паніжэннем узроўню жыцця пэнсіянэраў з-за малога памеру пэнсіі, скарачэннем сярэдняй спадзяванай працягласці жыцця пры выхадзе на пэнсію;
- фінансавым каляпсам Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва.

Рэформа заклікана ліквідаваць ці, прынамсі, мінімізаваць гэтыя рызыкі. Асноўнай яе мэтай павінна стаць стварэнне сістэмы, якая адпавядае прынятым міжнародным стандартам пэнсійнага забеспячэння грамадзянаў. Яна павінна быць эфектыўнай у сваёй дзейнасці і ўлічваць прынцып справядлівасці, укаранены ў нашым грамадстве.

Жыльлёва-камунальны комплекс

Зьміцер Бабіцкі

Стан жылога фонду ў краіне — адна з сур'ёзных праблемаў. Варта адразу правесць выразную мяжу паміж праблемамі жылога фонду ў гарадох і сельскай мясцовасці. Стан жылога фонду ў сельскай мясцовасці наўрад ці будзе ствараць сур'ёзныя праблемы для нацыянальнай палітыкі ў агляднай будучыні. Па-першае, таму што індывідуальныя дамы, пры адпаведным доглядзе, маюць даволі значныя тэрміны эксплуатацыі, а па-другое, дзяржава ня мае аніякіх забавязанняў у рамонце дамоў, якія належаць фізічным асобам, нарэшце,

па-трэцяе, па стане на 2002 г. у краіне знаходзілася 120 тыс. пастаянна незаселеных дамоў (99% зь іх — у сельскай мясцовасьці, прычым толькі 0,3% зь іх разьмешчаны ў зоне радыеактыўнага забруджваньня), што ўказвае на адсутнасьць крызысу ў сельскім жылым фондзе.

У той жа час сур'ёзную насыцярогу выклікае стан жылога фонду ў гарадох. Складаецца такі жылы фонд, прынамсі ў сярэдніх і буйных гарадох, у асноўным з шматкватэрных дамоў, пабудаваных у пэрыяд паміж 1960 і 1990 гг. З усяго насельніцтва, што жыве ў асобных кватэрах, 73,4% жывуць акурат у такіх дамах. Толькі нязначная частка жыхароў шматпавярховікаў (каля 6%) жыве ў адносна новых дамах, пабудаваных пасля 1991 г. Згодна з нормаў тэхнічнай эксплюатацыі, тэрмін службы панэльных дамоў (без капітальнай рэканструкцыі) складае: для дамоў першых масавых сэрыяў («хрушчоўкі») — 40 гадоў, для звычайных панэльных дамоў — 50–70 гадоў, у залежнасьці ад тыпу. Для параўнаньня, тэрмін эксплюатацыі цагляных шматкватэрных дамоў звычайна перавышае 100 гадоў. Каля 55% кватэраў, уведзеных у эксплюатацыю паміж 1960 і 1980 гг., знаходзяцца ў дамах панэльнага тыпу. Гэта значыць, што дамы першых масавых сэрыяў ужо вычарпалі свой рэсурс (ці гэта адбудзецца ў набліжэйшыя 5–7 гадоў).

Далейшае пражываньне жыхароў у такіх дамах безь іх капітальнай рэканструкцыі становіцца небясьпечным. У краіне ўжо былі зафіксаваныя абвалы найбольш хутка разбуральных элемэнтаў такіх дамоў — балконаў, у тым ліку і зь сьмяротнымі наступствамі. Аднак найцяжэйшы крызыс жылога фонду можна прагназаваць у 2020–2030-х гг., калі скончыцца нарматывыны тэрмін эксплюатацыі бальшыні панэльных дамоў.

Абцяганы камуністычнай партыі, што кожная сям'я некалі будзе жыць ува ўласнай кватэры, рассыпаліся разам з самой партыяй. Не вырашаецца праблема забесьпячэньня жыллом насельніцтва і цяперашнім урадам краіны — няма адпрацаваных схемаў спажывецкага крэдытаваньня, таксама як і замежных банкаў, якія такія сыстэмы ўжываюць; узровень даходаў насельніцтва не дазваляе яму ўкладаць грошы ў такія доўгатэрміновыя інвэстыцыйныя праекты, як будаўніцтва жылля; а ў сфэры будаўніцтва ствараецца шмат непатрэбных перашкодаў. У той жа час наяўнасьць вялікай колькасьці

незабясьпечаных жыллом гараджанаў можа ўжо ў недалёкай будучыні ствараць сацыяльна і палітычна выбухованебяспечныя сытуацыі.

У 2001 г. было капітальна адрамантавана 313,5 тыс. кв. м. гарадскога жылога фонду, што склала 0,23% ад ягонай агульнай плошчы. З улікам таго, што ў гарадох ёсць і індывідуальныя дамы, якія абавязаныя рамантаваць іх гаспадары, атрымаецца 0,26%. Паказальна, што пачынаючы з 1999 г. жыхары шматкватэрных дамоў (апроч жыллёва-будаўнічых каапэратываў (ЖБК) і жыллёвых тава-рыстваў) кожны месяц уносяць адлічэнні на капітальны рамонт. Аднак гэтыя адлічэнні, замест таго, каб акумулявацца на індывідуальным рахунку дому, распускаюцца ў бюджэце. Іншымі словамі, жыхары сёння плацяць за тое, каб іх дом адрамантавалі праз 380 гадоў. І насельніцтва Беларусі ўжо заплаціла нямала. Пры абавязковых адлічэннях на капітальны рамонт, роўных плаце за тэхнічнае абслугоўванне дому (67,11 рублёў за 1 кв. м. агульнай плошчы жылога па-мяшкання), зборы сродкаў па гэтым артыкуле за 2003 г. павінны скласьці да 50 млн. даляраў. Сьледам за пэнсійнай сыстэмай цяперашні беларускі ўрад будзе яшчэ адну фінансавую піраміду, дзе на ўваходзе стаіць велізарная маса людзей — каля 6 млн. чалавек, а на выхадзе толькі тыя нешматлікія, на рамонт чых дамоў у дзяржавы хопіць сабраных грошай.

Нельга таксама забывацца на факт нацыяналізацыі ў 1991 г. назьбіраных ЖБК адлічэнняў на капітальны рамонт у памеры 145 млн. «савецкіх» рублёў (235 млн. даляраў па тагачасным афіцыйным курсе). Калі будучы ўрад праігнаруе гэты факт, то ў краіне застанеца 4,5 тыс. шматкватэрных дамоў зусім безь якіх-любя сродкаў на капрамонт. Калі цяперашняя сытуацыя з капрамонтам жылога фонду ня зьменіцца, то ў найбліжэйшыя 5–10 гадоў варта чакаць катастрофаў сьпярга ў дамах першых масавых сэрыяў, а яшчэ праз 10 гадоў — і ў астатніх дамах блёчнага тыпу.

Пры распрацоўцы «Канцэпцыі скарачэння і ліквідацыі перакрываванага субсыдавання жыллёва-камунальных паслугаў» плянавалася, што паніжэнне тарыфаў на гэтыя паслугі для прадпрыемстваў дазволіць ім скараціць сабекошт свайго вытворчасці ў сярэднім на 4–5%. Такім чынам, матывам прыняцця «Канцэпцыі» было жаданьне ўраду павысіць рэнтабельнасьць некаторых га-лінаў прамысловасьці, а не стымуляваць рэсурса- і энэргазьберажэньне ці

ўстанавіць здаровыя эканамічныя адносіны паміж насельніцтвам і пастаўнікамі камунальных паслугаў. Між тым зьніжэньня тарыфаў для прамысловых прадпрыемстваў насамрэч не адбываецца. Гэта значыць, што не адбываецца і зьніжэньня цэнаў (ці росту зароботнай платы) на прадукцыю гэтых прадпрыемстваў. Таксама зусім не зьмяншаецца падатковы цяжар на насельніцтва краіны, што таксама магло б згладзіць наступствы павышэньня тарыфаў на жыллёва-камунальныя паслугі празь зьніжэньне цэнаў на прадукты харчаваньня, іншыя тавары і паслугі. А таму ўжо цяпер складваецца сытуацыя, калі адзіночныя пэнсіянэры, якія жывуць у адносна вялікіх кватэрах, сем'і, у якіх ёсьць дзеці, а даходы карміцеляў адносна нізкія, ня ў стане цалкам аплачваць жыллёва-камунальныя паслугі. Далейшае павышэньне тарыфаў пры існуючых нормах спажываньня прывядзе да росту неплацяжоў, абвастрэньня і без таго нестабільнай сацыяльнай сытуацыі.

Уся складаная і забытаная сыстэма забесьпячэньня жыхароў шматкватэрных дамоў вадой, цяплом, электраэнэргіяй, газам і г. д. у сваёй сутнасьці застаецца стратнай. Чым большым будзе валавы выпуск у камунальнага прадпрыемства, тым болей яно атрымае датацыяў зь бюджэту. Такія надзвычай неабходныя захады, як устаноўка прыладаў уліку спажываньня вады, рамонт трубаправодаў, цеплатрасаў, устаноўка прыладаў рэгуляваньня падачы цяпла і шмат іншага, аб'ектыўна будуць зьніжаць аб'ёмы фінансавых сродкаў, вытрачаных гэтымі прадпрыемствамі, і таму ўспрымаюцца іх кіраўніцтвам як небясьпечныя. З гэтай самай прычыны кіраўніцтву камунальных прадпрыемстваў выгадна завьышаць сабекошт сваіх паслугаў, не карэктаваць нарматыўнага сабекошту пасья ўдасканаленьня тэхналягічных працэсаў, устаноўкі больш сучаснага абсталяваньня.

Асноўныя фонды камунальных прадпрыемстваў у значнай ступені маральна і фізычна перастарэлі. Іх мадэрнізацыя і замена неабходныя як дзеля прадукцыйнага аварыйных сытуацыяў, так і для зьніжэньня энэргяёмістасьці галіны шляхам зьмяншэньня невытворчых стратаў. У будучым такая мадэрнізацыя запатрабуе значных сродкаў, што можа выклікаць яшчэ большы рост тарыфаў на камунальныя паслугі. Разам зь выдаткамі, якія неабходна будзе рабіць на бягучы і капітальны рамонт дамоў, іх цеплавую рэабілітацыю, плата за камунальныя паслугі складзе значна большую долю сямейных выдаткаў, чым цяпер.

Такім чынам, пакуль ня будуць уключаныя дзейсныя механізмы эканамічнага стымулявання эфектыўнай работы, нельга чакаць ні паніжэння тарыфаў на камунальныя паслугі, ні павышэння якасці гэтых паслугаў, ні замены і рамонту камунікацыяў, ні выкарыстання рэсурса- і энэргазьберагальных тэхналёгіяў. Гэта гаворыць аб тым, што якасць камунальных паслугаў і надалей будзе заставацца незадавальняючай, будзе захоўвацца небяспека ўзьнікнення надзвычайных сытуацыяў, а ўсё насельніцтва будзе несці ўсё больш высокі цяжар затратнай ЖКГ.